

v alternativách: „Ve výchově je to tak, že až řekneme do maturity člověk nemá být vychováván příliš alternativně, má někam patřit, má být součástí nějaké tradice, má mít předky. Později si člověk naopak potřebuje uvědomit, že existují i jiné způsoby.“ Řečeno s Hegelem: „Vzdělanost je přítomná tam, kde se jeden snaží porozumět myšlenkám druhého, ačkoliv je nesdílí.“ Zdeněk Pinc ilustroval tuto situaci – jak jinak než – osobním zážitkem s dnes již pomalu legendárními sousedy. Pincovi i Šimáčkovci žili v jednom příbramské domě, kde bylo zvykem mezi jednotlivými rodinami recipročně vyměňovat to, co hospodyně v sobotu napekly. Šimáčkovci však byli rodina, která byla v očích Pinců trochu podivná. Patřila do kategorie „Oni“: chovali se zvláště, divně to u nich vonělo, byli podezřelí. Jako malý kluk měl tedy Zdeněk zásadu, že od Šimáčků by nic nesnědl. Jednou ale zhltl pokrm ležící na stole a teprve potom mu maminka škodolibě sdělila, že to bylo od Šimáčků. Udělal tak zkušenost, že i od Šimáčků se dá jíst.

Domnívám se, že nás chtěl přesvědčit o tom, že *scholé* (volný čas), který je nám pobýváním na univerzitě dán, možnost setrvávat v teoretickém životě, je tu od toho, abychom dokázali chápat svobodu. Abychom se naučili utvářet si vlastní úsudek a nejen sdíleli obecná mínění, a to navzdory tomu, že žijeme, jak říká Gadamer, ve společnosti, jejíž uspořádání podporuje a odměňuje především schopnost zabydlet se a zařídit ve světě plném strojů. V případě Zdeňka Pince zde navíc silně zaznívá role učitele, jak ji chápe Hannah Arendtová, totiž jako úkol pozvat mladé lidi k převzetí odpovědnosti za svět.

Pro sborník k šedesátinám Zdeňka Pince našel Václav Cílek koncept své

přednášky z prvních roků IZV. Rád bych z něj ocitoval tři útržky: „Specifikem IZV by mohla být výchova osobností. Velcí učitelé sdělují kromě své disciplíny také sebe. Sdělují sebe, protože to je jediný způsob, jak se studenti mohou stát sami sebou. ... Zdeněk Kratochvíl interpretuje výrok ‚poznej sám sebe‘ jako ‚uskutečňni, kdo jsi‘. ... Student je tu ovšem od toho, aby se ptal, ukazoval svoji nevzdělanost, a když se něco dozví, aby tomu moc nevěřil“ (*K věcem samým*, s. 15). Takové snad IZV bylo a od roku 2000 je snad taková i Fakulta humanitních studií.

Navzdory názvu, který jsem „nedostal z hlavy“ a nevymyslel lepší, Zdeněk Pinc medvědy spíše nežere. Tisíce jeho žáků však z jeho přednášek o medvědech leccos vědí. Minimálně to, že medvěd ví, kde je med. Proto je to med-věd. Nebo ne?

Ondřej Skripnik

Biennale2013

Návštěva loňského benátského Biennale výtvarného umění šestičlennou studentskou výpravou z Fakulty humanitních studií UK, vedenou učitelem A. Svobodou a J. Vančátem, měla za úkol reflektovat pro kreativní modul trendy, které Biennale jako jedna z nejvýznamnějších světových přehlídek nabídne. Přinesla však neočekávané překvapení – ze společných diskusí o progresivních uměleckých trendech, které by mohlo Biennale odhalit, se naopak ukázalo, že takové rysy poslednímu Biennale nejenže chybějí, ale že celá akce je naopak v podstatné míře zatížena manýristickými rysy děl, která se ukazují jako regresivní a přežilá.

Oproti posledním Biennale, z nichž na jednom tvořil výrazný rys například genderový přístup a na dalším byla věnována pozornost neevropským kulturám, respektive jejich kontaktům s naší (euroamerickou) představou o umění, se tato přehlídka jevila jako výrazně eklektická, neschopná opustit trendy, které dlouholetým užíváním ztratily náboj uměleckého jazyka (protikladně k pojetí, že umění je jazyk, který se proměňuje s každým novým dílem) a staly se omšelým komunikačním kanálem, který je obecně srozumitelný při sdělování banalit, zejména mediálních a reklamních. Název Tvoření světů přitom celkovou slabost jen podtrhoval.

Vyjevuje se tak stále zřetelněji, že podobně jako například zaznamenala progresivní vzestup secese, aby pak v regresi vyklidila pole konstruktivismu, můžeme být nyní svědky sestupných účinků výtvarných směrů a trendů, které povstaly s dadaismem (objektové umění, instalace, performance, umění akce), doprovázených jistým zpochybněním procesu, v němž vznikly a v němž se rozvíjely. Pochybnosti vyvstávají v této souvislosti například o roli umělce jako výhradně delegované autority k tvorbě, o možnostech galerií jako místa umožňujícího liberalizaci hodnot (ztrácejí tuto funkci pod tlakem trhu), o schopnostech diváků reflektovat konsensuálně výsledky tvorby a o náhradě této dříve proponované nadosobní reflexe individualizovanými interaktivními postoji. Všechny tyto úvahy pak vedly studenty k tomu, aby se přece jenom pokoušeli hledat zatím víceméně nerozvinuté, avšak jistým způsobem perspektivní rysy uměleckých děl, které by mohly získat významnou roli po této odcházející garnituře hodnot. Někteří z nich hovoří dokonce

o potřebě celistvého nového paradigmatu.

Výsledkem této diskuse bylo zorganizování platformy Biennale2013 pro kritiku a analýzu současných trendů výtvarného a vizuálního umění a pro cílenou podporu těch jeho proudů a tendencí, které jeho účastníci považují na základě svých analýz za relevantní k současným problémům individuální i sociální existence. Platforma je spojena se společnou odbornou činností žáků i učitelů, podpořena nově vypsáním seminářem Analýza vizuálních médií a výzkumem v rámci fakultního výzkumného záměru. Projekt nemá mít pouze teoretickou povahu, ale v duchu dále proklamovaných tendencí podněcuje a uvádí i vlastní tvorbu svých členů. Můžeme ho z této stránky považovat za projekt, který má kromě teoretického rozměru i umělecký obsah a jako takový může být kandidátem na umístění na některém z příštích přehlídek Biennale, optimálně roku 2013.

Na základě vstupní analýzy vycházejí první témata, jimž chce platforma věnovat svoji teoretickou, organizační i samotnou uměleckou, tvůrčí pozornost: (1.) Personální sebekonstrukce, vizuální gramotnost – „skončilo století umění, začíná století pedagogiky“; (2.) Interakce, síť W2, která svými integrujícími účinky dává povstat podstatným vizuálním tvůrčím činům, přitom její členové nemusí být ani umělci; (3.) Strukturace obrazového vyjádření ve smyslu víceúrovňové struktury (druhá a vyšší artikulace); (4.) Obrazové vyjadřovací prostředky k sledování proměn kvalit a proměn struktur a jejich interaktivních účinků; (5.) Sémantické umění v obrazovém vyjádření – jeho sociální stránka a jeho vztah k primární realitě. Odkazy k širšímu zdůvodnění

uvedených témat a k další činnosti platformy jsou k dispozici na Facebooku – skupina Biennale2013 a na <http://casopis.edu-art.cz/kategorie.asp?idk=136>.

Jaroslav Vančát

Nový grantový systém Grantové agentury ČR

V souvislosti s rozsáhlými změnami řízení a financování české vědy, které připravuje a provádí vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace, dochází k přesunu zdrojů z institucionálního financování na projektové a současně ke snížení počtu poskytovatelů, což soustřeďuje podporu základního výzkumu do kompetence Grantové agentury ČR a podporu aplikovaného výzkumu do nově založené Technologické agentury ČR. Přestože fungování GA ČR bylo vždy v centru pozornosti humanitních a sociálních vědců (i když zdaleka nejen jich), v současnosti je tomu tak tím spíše, zvláště když došlo k výrazné proměně grantového systému, o níž uvažovalo již minulé předsednictvo, kterou nicméně v krátkém čase realizovalo předsednictvo zvolené na podzim 2008, vedené prof. Petrem Matějů. Dalekosáhlost a hloubka změn, k nimž došlo, stejně jako jejich rychlost přitom vyvolávaly obavy a celou řadu fám. Na následujících řádcích se proto pokusím provést jejich stručnou rekapitulaci.

Činím tak z pozice více než zúčastněného pozorovatele: na jaře 2009 jsem byl zvolen členem hodnotícího panelu pro historické vědy a národopis (P405) a členové tohoto panelu mě následně zvolili jeho předsedou. Stejně jako všichni ostatní

předsedové a místopředsedové panelů jsem se tím zároveň stal členem vyššího hodnotícího orgánu, oborové komise pro společenské a humanitní vědy (OK4), jejíž členové mě potom zvolili místopředsedou oborové komise. S ostatními předsedy a místopředsedy všech pěti oborových komisí (kromě OK 4 jde o vědy o neživé přírodě, lékařské a biologické vědy, zemědělské a environmentální vědy a technické vědy) se pak příležitostně účastním zasedání rozšířeného předsednictva GA ČR. Účast na velké části procesu hodnocení grantových přihlášek a grantů mi přitom umožňuje podat praktické informace „zevnitř“ systému, aniž bych se musel uchýlovat k „právníké“ dikci oficiálních dokumentů GA ČR. Věřím přitom, že tyto informace jsou pro celou akademickou obec, a především pro aktuální i budoucí navrhovatele a řešitele projektů, zcela zásadní. Angažmá v orgánech Grantové agentury mě na druhou stranu nezbavuje kritického pohledu na její činnost. Stejně jako většina ostatních členů hodnotících grémií jsem si sice byl vědom nedostatků starého grantového systému, k novému systému jsem ale přistupoval s nedůvěrou, nebude-li v důsledku stejný, či dokonce horší. První rok jeho fungování nicméně ukázal pravý opak, stejně jako velkou vůli předsednictva GA ČR rychle a účinně řešit problémy, které s sebou aplikace nového systému přes všechnu snahu zákonitě přinesla.

Projděme nyní cestu, jíž se ubírá každý návrh projektu, přičemž upozorním na nejdůležitější změny oproti starému systému a na nejčastější problémy, které se v jednotlivých fázích vyskytují.

Navrhovatelé podávají projekty ve třech kategoriích, posuzovaných oddě-